Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf

www.sakl.fi
sakl@sakl.fi

Lapinjärvi 30.9.2024

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Viite HE 88/2024 Vp.

Lausunto: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta

Suomen Ammattikalastajaliitto (SAKL) toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Maatalousyrittäjän eläkelakiin lisättäisiin säännökset maatalousyrittäjien varhaisen tuen palveluista ja varhaisen tuen palvelujen laajentamisesta myös ammattikalastajiin (ja poronhoitajiin). **SAKL kannattaa hallituksen esitystä** laiksi maatalousyrittäjän eläkelain muuttamisesta.

Esitys perustuu pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan, jonka kirjauksen mukaan Välitä viljelijä -projektista tehdään pysyvä toimintamalli. Esityksen tavoitteena on maatalousyrittäjien työkyvyn tukeminen, maatalousyrittäjien työkyvyttömyyden ennaltaehkäisy sekä maatalousyrittäjien työurien pidentäminen. SAKL pitää näitä tavoitteita erittäin tärkeinä ja varhaisen tuen palveluilla voidaan osaltaan edesauttaa tavoitteiden saavuttamista.

Valitettavasti vain 6,13 % kalastajista kuuluu työterveyshuoltoon (lähde Mela 11.12.2023) ja liittymisaste on viime vuosin laskenut, vaikka liittymistä on pyritty edistämään. Alhainen liittymisaste voi johtua monesta syystä, esimerkiksi viimeaikainen vähenemä voi johtua uusista hyvinvointialueista ja siitä, että palvelut ovat kaukana. Palvelut eivät ehkä myöskään vastaa sitä mitä odotetaan ja työterveyspalveluiden tuottajilla on niukasti tietoa ja kokemusta kalastuksesta.

SAKL toivoo, että jatkossa työkykyneuvojien koulutuksessa ja opastuksessa myös huomioidaan ammattikalastajat ja kalastuselinkeinon toiminnan olosuhteet ja realiteetit. Liitto on valmis myös osallistumaan kyseisen koulutuksen järjestämiseen.

SAKL on ilmoittanut olevansa valmis omalta osaltaan osallistumaan maatalousyrittäjien varhaisen tuen toimintamallin ja sitä ylläpitävän sidosryhmäverkoston ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry

Kim Jordas
toimitusjohtaja
kalastusneuvos

Liite. Muutama nosto kalastusalan kehityksestä 2000-luvulla

Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry **www.sakl.fi**
Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf **sakl@sakl.fi**

Liite: Muutama nosto kalastusalan kehityksestä 2000-luvulla:

Kalastuselinkeino on Suomessa hyvin pieni (yhteensä noin 700 kaupallista kalastajaa meri- ja sisävesialueella, ryhmä 1), ja ammattikalastajat ovat hajallaan pitkin maata. Varsinaisia kalastajakeskittymiä/-yhteisöjä ei enää ole. Lähellä olevaa juttukaveria ei välttämättä ole, vaikka sosiaalinen media ja puhelin osittain korvaavat puutteen.

2000-luku (oikeastaan 1995 EU-jäsenyydestä alkaen) on tuonut suuria muutoksia. EU-lainsäädäntö valvontasäädöksinen ja byrokraattisine vaatimuksineen on muuttanut merkittävästi kalastuselinkeinon luonnetta. Tulossa on myös uusia valvontasäädöksiä, joiden perusteella jokaista kalastusalusta seurataan, eli ”isoveli seuraa”-ilmiö on täydellä voimalla tulossa kalastukseen. Suuremmat alukset ovat jo pitkään olleet valvonnan piirissä ja raportointi on myös lisääntymässä. Aikaisemmin koetusta vapaasta ammatista on nyt tullut tiukasti säädelty ja valvottu.

Edellytykset harjoittaa ammattia/elinkeinoa voivat myös muuttua nopeasti. Kalastuskiintiöt voivat vaihdella vuosien välillä rajusti ja kalastuskieltoja voidaan tehdä lyhyellä varoitusajalla. Samoin kalastussäädökset voivat muuttua nopeasti ja pääsy kalastusvesille tai kalastusoikeuksien saanti voi vaikeutua tai estyä. Epävarmuus tulevasta, seuraavasta vuodesta tai jopa seuraavasta kuukaudesta tai viikosta, leimaa alan toimintaa. Tulevan suunnittelu on hyvin vaikeaa.

Kalastusalalla on myös useita niin kutsuttuja ”ilkeitä ongelmia”, joita ei yhteiskunnassa saada ratkaistua (tai edes välttämättä haluta saada ratkaistua). Tällaisia ovat erityisesti oikeus lohen kalastukseen sekä hylje- ja merimetso-ongelmat. Samat ongelmat pyörivät vuodesta toiseen, vuosikymmenestä toiseen päättäjien pöydillä ilman varsinaista ratkaisua, ja tämä kuormittaa kalastajia. Uusi ilkeä ongelma on syntymässä 2020- ja 2030-luvuilla, eli merituulivoima, joka vie kalastusalueita ja aiheuttaa vahinkoa kalakannoille.

Alan pienuus johtaa siihen, että alan poliittinen merkitys ja painoarvo on marginaalinen. Muut intressit ajavat ammattikalastuksen intressien yli. Tämä on näkynyt erityisesti 2010-luvulta alkaen, jolloin ympäristöhallinnon ja -järjestöjen rooli on vahvistunut sekä EU-tasolla että kansallisesti. Kalastuspolitiikka (sekä EU että kansallinen) on nykyään hyvin pitkälle alisteinen ympäristöpolitiikalle. Paine ammattikalastajia kohtaan on kasvanut, ja jopa harjoitetaan osittaista ajojahtia ammattikalastusta vastaan eräiden piirien taholta.

Toisaalta myös on paljon tavallisia kuluttajia, jotka haluavat edelleen kotimaista pyydettyä kalaa, ja moni ammattikalastaja kokee, että tämä on palkitseva ja antaa voimia jatkaa. Lisääntynyt suoramyynti on seuraus tästä. Kalan vähittäismarkkinoilla kaupan keskusliikkeet toimivat portinvartijoina, ja tämä vaikuttaa myös ammattikalastuksen toimintaedellytyksiin. Keskusliikkeiden toimet, esimerkiksi uudet hankintakanavat (tuonti) ja jopa boikotoinnit, voivat näkyä kielteisesti ammattikalastajan käytännössä toiminnassa hyvin nopeasti.

Kalastus on lähtökohtaisesti vaarallinen ala ja etenkin merellä/vesillä toimiessa on aina riskejä. Onnettomuuksia voi tapahtua, vakaviakin, ja onnettomuuksien jälkihoidossa on kalastuksessa parantamisen varaa. Vaikka tämän tyyppisiä tapahtumia onneksi on vähän ja erityistilanteita, näihin tilanteisiin tulisi alalla varautua paremmin.

Tanskassa julkaistiin vastikään raportti ”Psykosocialt arbejdsmiljø blandt danske fiskere” (linkki https://www.f-a.dk/wp-content/uploads/2024/01/Psykosocialt_arbejdsmilj_blandt_fiskere_ID36321695_web.pdf).

Raportin tulokset pätevät SAKL:n näkemyksen mukaan myös hyvin pitkälle Suomen tilanteeseen. Raportin mukaan kalastajien työympäristöön kohdistuu paineita useista tekijöistä johtuen:

1. Kalastajat tuntevat henkistä painetta kalan puutteen vuoksi;
2. Turhautuminen liialliseen keskittymiseen pieniin asioihin ja byrokraattisiin sääntöihin ja määräyksiin;
3. Puuttuvat mahdollisuudet suunnitella työpäiväänsä;
4. Epäonnistumisen pelko on suurempi, koska kalastajia epäillään jatkuvasti huijaamisesta; ja
5. Leikkaukset ja kalastusalan kollegoiden väheneminen lisäävät psykologista painetta.

Tilastotietoja:

(Huomautus: Keski-ikä Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa vakuutetut. Kaikkien rekisterissä olevien kaupallisten kalastajien keski-ikä huomattavasti korkeampia, 59 vuotta)

Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
Finlands Yrkesfiskarförbund FYFF rf

www.sakl.fi
sakl@sakl.fi

Ammattikalastajien (ryhmä I) määrä vähentynyt voimakkaasti merialueella

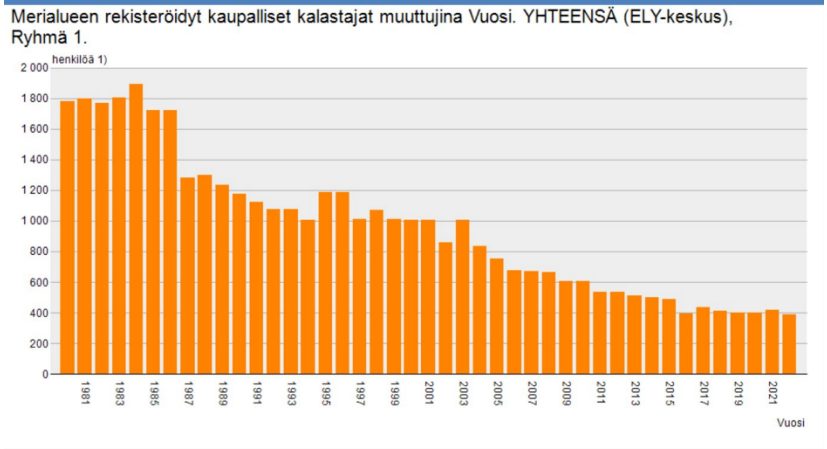

Kotimaista pyydettyä kalaa ei saada markkinoille ilman ammattikalastajia.

Yritystoimintaa luonnon ehdoilla.